

Na úvod...

Kritika & Kontext existuje už tretí rok a je čas na malú reflexiu. Nie však rekapituláciu obsahu troch ročníkov časopisu, to je práca pre recenzenta a čitateľ si môže zalistovať v starších číslach alebo si pozrieť *Kritiku* na internete. Skôr chcem prezentovať prácu vydavateľa zaoberajúceho sa takými „podružnými“ záležitosťami ako je prežitie, predaj a prezentácia časopisu alebo sledovanie, aký ohlas má *Kritika* na Slovensku a mimo neho. Priznám sa vám hneď na úvod, že *K&K* je zaangażovaná do kampane (niekto by povedal „štvavej“), ktorá reprezentuje jednu z *Jánusových* tvárí Slovenska - teda tej časti spoločnosti, ktorá odmieta provinčnosť a izoláciu Slovenska, časti, ktorá sa v posledných rokoch rozrastá a nás teší, že *K&K* môže byť súčasťou tohto „druhého“ Slovenska. Slovenska, ktoré v rámci strednej a západnej Európy chce byť tolerantné a rozhladené, zbavené xenofóbie a nacionalizmu. Angličtina ako *lingua franca* nám cez našu anglickú mutáciu umožňuje komunikáciu nielen s anglicky hovoriacim svetom, ale predovšetkým s čitateľmi zo strednej a východnej Európy. *Kritika* nie je vo svojom zameraní osamotená a spolu s časopismi *RAK*, *OS*, *Dilema* a *Domino Fórum* pôsobí, podľa Ladislava Snopka (*Slovensko 1997*, IVO), ako dynamická alternatíva popri štátom dotovaných periodikách.

Hoci najvernejších čitateľov máme najmä medzi študentmi na Slovensku a v Čechách, aktívnejší sú prispievatelia zo Západu. Kdekoľvek mimo Slovenska prezentujeme časopis a diskutujeme o jeho koncepcii, reakcie bývajú nanajvýš povzbudzujúce. Uvediem jeden príklad tejto zvláštnej domáco-zahraničnej dichotómie. Uverejnenie reakcií na článok Fareeda Zakaria (*Nárast neliberálnych demokracií*, 1/98) posúvame do ďalšieho čísla, a to z prozaického dôvodu: zo Slovenska sme dostali len dve odpovede, hoci sme sa priamo obrátili na vyše sto ľudí. Zo „zvyšku sveta“, kde sme oslovili ani nie tridsať osôb, nám prišlo sedem príspevkov. Popredný americký filozof Richard Rorty sa dokonca ospravedlnil, že nestihol do stanoveného termínu nič poslať, pretože sa práve sťahoval z Virginie do Kalifornie. Sám šéfredaktor vplyvného *Foreign Affairs* Fareed Zakaria nám napísal list (potom, čo sme mu poslali naše číslo s jeho článkom), v ktorom

sa vyjadril o *K&K* ako o špičkovom časopise. Je pravdepodobné, že zarážajúco malý záujem reagovať na Zakariov článok zo Slovenska je determinovaný domácou politickou situáciou. Zakariov článok pôsobí skôr ako potvrdenie našej dennodennej skúsenosti, a nie ako šok z toho, kam Zakaria vo svojej analýze zaradil Slovensko.

Kritika & Kontext nie je živá len propagovaním alebo kritizovaním kníh, ale poskytuje priestor aj dvom významným vzdelávacím združeniam, Výberovému vzdelávaciemu spolku (VVS) a *Artes Liberales*. VVS pôsobí na Slovensku tretí rok a *K&K* prináša nielen občasné informácie o VVS, ale jeho študenti pravidelne prispievajú do časopisu, či už ako autori objednaných recenzií alebo ako prekladatelia. Napríklad členka VVS Kamila Štullerová získala za svoj preklad Zakariovho článku celoslovenskú cenu v prekladateľskej univerziáde.

Artes Liberales je medzinárodné združenie vzdelávacích inštitúcií z celej strednej a východnej Európy, ktoré sa v spolupráci s obdobnými organizáciami v USA snaží presadiť liberálne, interdisciplinárne vzdelávanie v rámci svojich inštitúcií, ako aj na vysokých školách v jednotlivých krajinách. Na konci každého čísla *K&K* vychádza anglická príloha *Artes Liberales*. Vďaka tejto spolupráci sa *K&K* dostáva do rúk osobností a členov vybraných vzdelávacích inštitúcií v strednej a východnej Európe či v USA.

Najdôležitejším sponzorom *K&K* je Fund for Central and East European Book Project (CEEBP) so sídlom v Amsterdame, ktorý podporuje vydavateľstvá a publikácie v strednej a východnej Európe. Vďaka tejto nadácii, ktorá nás dotuje od samého začiatku, a hlavne vďaka porozumeniu jej riaditeľky Very Ebels-Dolanovej, môžeme pokračovať vo vydávaní *Kritiky*. CEEBP minulý rok vydal prestížnu publikáciu v anglickom jazyku Profily vydavateľov: vydavateľstvá v strednej a východnej Európe, v ktorej prezentuje deväť vybraných vydavateľov kníh a časopisov z celej strednej a východnej Európy. Potešilo nás, že práve profil *K&K* v tejto spoločnosti regionálnych vydavateľov nechýba.

Predchodcom CEEBP pred rokom 1994 bol Fund for Central and East European Publishing Project (CEEPP), ktorý založili v roku 1986

POKRAČOVANIE NA S. 6

v Oxforde Sir Ralf Dahrendorf, François Furet, Timothy Garton-Ash a iní na podporu samizdatov v strednej a východnej Európe. Práca tejto skupiny je opísaná v knihe redigovanej T. Gartonom-Ashom, Slobodu pre vydávanie - vydávaním za slobodu (1995). V tejto knihe sa nachádza zoznam kníh (v tomto čísle s.84), ktoré členovia CEEPP považujú za sto najplyvnejších titulov vydaných po roku 1945.

Vydávanie časopisu má tiež svoju odvrátenú stranu, ktorá zaberá množstvo času a energie. Medzi iným je to večné zhaňanie nových sponzorov, problémy s distribúciou, čakanie na nevyplatené faktúry či hľadanie nových predplatiteľov. Za nie veľmi vydané považujem doterajšie prezentácie časopisu v Prahe či v Košiciach. Dopadlo to neslávne, pretože sme nehovorili o zameraní samotného časopisu, ale určili sme obskúrne témy, ktoré jednoducho „nezabrali“. Hostia, ako nám to pripomenuli pani Jiřina Šiklová v Prahe, či pán J. Trávniček v Košiciach, chceli rozprávať o tom, čo ich v *Kritike* zaujalo alebo čo by v nej radi videli. Reči, povedzme o postmoderne v strednej Európe, ich v danej chvíli nevzrušovali. Fedor Gál, hosťiteľ jedného takéhoto stretnutia vo svojej literárnej kaviarni v Prahe, nám to dal so svojskou úprimnosťou a razantnosťou jasne a asi právom najavo. Poučenie z krízového vývoja má rôzne podoby....

Úspešnejšie bývajú naše bratislavské verejné vernisáže, ktoré usporadúvame takmer pri každom vydaní nového čísla *K&K*. Doteraz všetky stretnutia boli v čomsi inšpiratívne (a často spríjemnené kulinárskymi skvostmi, ktoré priniesli pre potešenie ostatných samotní pozvaní hostia). Neobvyklé bolo, že hosťami boli ľudia, ktorí sa ináč spolu nestretávajú na podobných akciách. Naším cieľom je obohatiť tieto stretnutia o zaujímavé diskusie, ktoré sa týkajú našich aktuálnych problémov, ale nie sú o súčasnej politike.

Práve prezentácia posledného čísla 1/98 bola výnimočná tým, že sa nám podarilo pozvať skvelých diskutérov a vybrať aktuálnu tému. V súvislosti s recenzovanou knihou Dejiny náboženských predstáv a ideí od Mircea Eliadeho nám katolícky kňaz Pavol Židek poslal recenziu, ktorá okrem iného hovorila aj o stave cirkvi na dnešnom Slovensku. Zorganizovali sme okrúhly stôl, kde okrem pána Žideka boli pozvaní páni: farár Karol Moravčík, politik František Mikloško a prominentný religionista

Ján Komorovský. Výsledom bola možno najvydarenejšia diskusia, akú sme doteraz zorganizovali. Dvaja kňazi otvorene kritizovali postoje vysokých predstaviteľov katolíckej cirkvi na Slovensku pre ich neochotu pristúpiť na reformy. František Mikloško zas vehementne bránil cirkev v jej počínaní a pán Komorovský vniesol do diskusie akademický nadhľad. Nasledujúca debata s početným obecenstvom bola rovnako príťažlivá. Celé stretnutie v sebe nieslo predzvesť katarznych rozhovorov, ktoré bude musieť slovenská spoločnosť absolvovať, ak sa chce zapojiť do dialógu o našej európskej a globálnej budúcnosti.

Práve v tomto duchu chceme vo vydávaní *Kritiky* pokračovať: poskytovať priestor nielen na recenzovanie kníh, ale aj na vydávanie podnetných štúdií, organizovať okrúhle stoly a verejné prednášky. Prvú sondu tohto druhu ponúkame v tomto čísle v podobe článku profesora Carletonskej univerzity v Ottawe Toma Darbyho, ktorý sa zamýšľa nad konceptmi ako 'globalizácia', 'koniec dejín' a nad inými, na Slovensku nateraz zdanlivo zbytočnými témami.

Na záver. Príspevky a reakcie ohľadne Zakariovho článku (pôvodne vyšiel vo *Foreign Affairs* nov.-dec./97) sú stále vítané, rovnako ako aj Vaše osobné vyznania o blízkyh knihách. Inšpirovať Vás môžu zoznamy kníh z našej ankety a hlavne vyznania ku knihám od pani Almy Münzovej, Alberta Marenčina či Jozefa Kelemena.

Samuel Abrahám